

HALK HİKAYESİ

Halk hikâyesi, destan geleneğinden modern hikâye ve romana geçiş aşamasını temsil eden, aşk ve kahramanlık gibi konuların işlendiği anlatmaya dayalı bir türdür.

- Halk hikâyelerinde olayların anlatımı ve mekân tasvirleri düzyazı (nesir), duygu ve heyecan ifade eden konuşmalar ise şiir (nazım) şeklinde verilir.
- Bu hikâyeler, halkın ortak malı olan anonim ürünlerdir ve genellikle âşıklar tarafından saz eşliğinde, meddahlar tarafından topluluk önünde anlatılır.
- Temel konuları aşk ve kahramanlıktır; ancak dinî-tarihî temalı (Hz. Ali Cenkleri gibi) veya destansı halk hikâyeleri de mevcuttur.
- Destanlara göre olağanüstü öğeler daha sınırlıdır; gerçek ve gerçeküstü olaylar iç içe olsa da anlatılanlar yaşanmış veya yaşanması mümkün durumlardır.
- Hikâyelerde bir dervişin verdiği elma ile dünyaya gelme, rüyada bade içme, ilk görüşte veya resme bakarak âşık olma gibi kalıplaşmış motifler sıkça kullanılır.
- Halkın anlayabileceği, sade ve yalın bir dil kullanılır; anlatımda yer yer kalıplaşmış ifadelere rastlanır.
- Sözlü gelenek içinde yayıldığı için aynı hikâyenin farklı bölgelerde anlatılan birden fazla kolu veya varyantı bulunabilir.
- Dönemin dinsel, ekonomik ve sosyal çelişkilerine; zengin-yoksul veya yönetici-halk arasındaki statü farklarına dikkat çeken bir nitelik taşırlar.
- Kahraman kadrosu genellikle sınırlıdır; olaylar asıl kahramanlar, padişahlar, vezirler, dervişler ve yardımcı figürler (at, geyik, Hızır vb.) ekseninde gelişir.

Örnekler

Türk edebiyatının en bilinen ve sevilerek anlatılan dört önemli halk hikâyesi ve özetleri şunlardır:

Kerem ile Aslı:

İsfahan Şahı'nın oğlu **Kerem** ile bir keşişin kızı olan **Aslı** arasındaki engellerle dolu aşkı anlatan bu hikâyede, din farkı nedeniyle kızın ailesinin evliliğe karşı çıkması işlenir. Keşişin kızını alıp diyar diyar kaçması, Kerem'in ise elinde sazıyla onların peşinden tüm Anadolu'yu gezmesiyle gelişen olaylar, Kerem'in ah çekerek aşk ateşinden tutuşup yanması ve küllerini dağıtmak isteyen Aslı'nın da saçlarının alev almasıyla trajik bir şekilde son bulur.

Tahir ile Zühre:

Bir dervişin verdiği elmayı yiyerek çocuk sahibi olan padişah ile vezirinin, aynı gün doğan ve birlikte büyüyen çocukları **Tahir** ile **Zühre**'nin aşkını konu alır. Padişahın eşinin büyü yaptırarak padişahı Tahir'den soğutması ve onu sürgüne göndermesiyle başlayan ayrılık acısı, ikilinin dünyada kavuşmadan ölmeleri ve yan yana gömülen mezarlarında açan iki gülün arasına giren "kara çalı" motifiyle halkın hafızasına destansı bir şekilde kazınmıştır.

Ferhat ile Şirin:

Usta bir nakkaş olan **Ferhat**'ın, Amasya yöneticisi Mehmene Banu'nun kız kardeşi **Şirin**'e duyduğu derin aşkı ve bu uğurda verdiği insanüstü mücadeleyi anlatır. Banu'nun, Şirin'i vermek için Ferhat'a Elma Dağı'nı delip şehre su getirmesi şartını koşması üzerine dağları delen Ferhat, kendisine söylenen Şirin'in öldüğü yalanı üzerine elindeki kazmayı havaya atıp başına düşürmesiyle can verir; bunu duyan Şirin de kayalıklardan atlayarak onun yanına gider.

Ercişli Emrah ile Selvihan:

Erciş Kalesi beyinin kızı **Selvihan** ile yörenin saz şairlerinden Âşık Ahmet'in oğlu **Emrah**'ın aşkını konu alır. Rüyasında pir elinden bade içerek Selvihan'a âşık olan Emrah'ın, İran Şahı Abbas tarafından kaçırılıp İsfahan'a götürülen sevdiğinin peşinden yollara düşmesi hikâyenin temelini oluşturur. Sazı ve sözüyle diyar diyar gezerek türlü zorlukları aşan ve nihayetinde İsfahan'da Selvihan'ı bulan Emrah'ın serüveni, pek çok halk hikâyesinin aksine âşıkların zorlukları aşarak birbirine kavuştuğu mutlu bir sonla biter.

Cenkname Nedir?

Cenkname, genellikle **Hz. Ali** başta olmak üzere İslam büyüklerinin din uğruna yaptığı savaşları, gösterdikleri kahramanlıkları ve olağanüstü varlıklarla (ejderhalar, devler, büyücüler vb.) mücadelelerini anlatan dinî-destansı bir halk hikâyesi türüdür.

Hem nazım hem nesir (şiir ve düzyazı) karışık olarak aktarılan bu eserler, halka dinî duyguları aşılama, iyiliğin kötülüğe galip geleceğini göstermek ve cesaret vermek amacıyla asırlarca anlatılmıştır.

DENİZ HOCA'NIN KİTAPLARI

Dil Bilgisi + Paragraf Taktikleri
Not + Etkinlik + Soru

AYT Edebiyat Konu Notları
+ Garanti Konu Özet Tabloları

